„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком и недељом на целом табаку а уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
за 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
За Србију (у злату)
на годину 32 дин. на пола године 16 дин. на четврт године 8 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова, за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Новом Саду.

НЕНАПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се

РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви стају 10 новч.

лист целокупне српске народне слободоумне странке.

БРОЈ 143. У Новом Саду у среду 23. септембра (5. октобра) 1887. ГОДИНА XXII.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

За мало дана истиче рок претплате свима онима, који не преплатише „Заставу“ до краја године. Овим позивамо пријатеље „Заставе“ на даљу претплату.

Ко је и шта је „Застава“, то је она довољно показала. Она ће се и надаље лепршати у слободном логору нашег народа, на бедему народносном и напредном. И кад то кажемо, ми се позивамо на свој досадањи рад, који нас не може утерати у лаж.

У данашњим данима, кад смо силом прилика и силом солгабирова искључени из угарског сабора, сад, кад је главни део обране наших права спао на плећа новинарска, „Застава“ треба још одлучнију потпору својих пријатеља. И она се са пуно наде обраћа тим пријатељима, да је не само духовном снагом, него и у куп̑ењу претплате помогну.

Цена је Заставе обележена на челу листа.

Обраћамо и опет пажњу наших пријатеља и претплатника на бројеве „Заставине“ од петка. Ти су бројеви удешени за најшире кругове нашег народа, а нарочита претплата на њих стаје 3 фор. годишње. Много ће нам вренути ствар унапред, ако се ови бројеви „Заставини“ рашире као што треба.

У Новом Саду 20. септембра 1887.

Уредништво „Заставе“.

„ПАМЕТНА“ ПОЛИТИКА.

II.

Тешко оном, који не може стајати на ногама! То је у сваком погледу сажаљења достојан створ, али кад такав човек метне прст на чело, те стане бајаги премишљати, куда и камо ће се кренути, онда постаје смешан. Срби посланици на угарском сабору исто су тако смешни.

Метнули људи прст на чело, па се договарају, како ће заступати права српског народа и српске цркве. А ко зашто да не? Та и ако су владини људи, зар не могу имати самосталног мишљења бар у народносним и црквеним стварима? Зар нису и Чеси присталице владе у Аустрији, па зар не видимо где у овај мах спремају напад у школском питању?

Све је то истина, само и опет велимо: ко хоће по вољи да се креће мора бити у стању стајати на ногама. Чеси имају за собом странку; њихови посланици имају своје срезове, који су их од своје воље бирали, и који ће их и опет бирати. Ето, тако изгледају посланици, који стоје на својим ногама и ти се могу кретати. А с таквим и само с таквим посланицима рачуна и мора рачунати влада.

А шта је с нашим владиним посланицима? Њих је влада изабрала. Да су неколко дана пред изборе и за време избора, изгубили језик и кретање високе владе, начелници, солгабирови, бележници, жандари, ни један од садањих Срба владиних посланика не би био изабран. Знају они добро, ко их је подигао. То су посланици без правих бирача. А такви посланици бадава се кочопере, јер влада најбоље зна, колко је то њу стало док их је довела у сабор. С таквим се људма не рачуна.

У осталом што и говоримо толико. Сваки посланик, кога је саборска већина из Тројединице изабрала у угарски сабор, морао је дати клубу владине странке реверз и обвезати се поштеном речи, да ће се захвалити на изасланству у угарском сабору, чим изађе из клуба владине странке. Господа су дакле везана за бана Хедервари̑а и Тису. Чим се откину, они се котрљају из Пеште у Загреб. Па зар ти људи хоће да вас наговоре, како су бајаги у стању што самостално радити? Не, не! Њихов је цео покрет пука комедија, и што је најжалосније, та господа и сама знају да играју комедију.

Но ми смо у прошлом чланку рекли, па то и сад тврдимо, да наши Срби посланици у угарском сабору неће ни покушати озбиљно, да заступају права српског народа и српске цркве. Они добро знају, како мисли данашња влада о томе. И чим би та господа озбиљно устала у обрану права српског народа и српске цркве, то би их довело у озбиљан сукоб са данашњом владом. А тога ће се они чувати, морају се чувати.

Ми смо рекли већ, зашто господа не могу отпасти од владе. А кад то не могу, они неће хтети својом борбом оказати, како су беззначајни у странци. Народ би онда сваком таквом приликом показао на њих прстом и рекао: „Гле! Ови помажу оног, који њих не помаже; ови играју јадну улогу; браве ону странку, која им не признаје њихово најсветије“.

Ето, то је баш онај крив, стрмен, клизав положај, у који западоше Срби владине странке. Ако ћуте, те се не заузимају за права српског народа и српске цркве, народ ће показати на њих прстом; а ако бране права српског народа и српске цркве, а влада се не обазре на то, онда ће народ на њих показати са два прста и рећи: „Ти људи мора да имају лична интереса, кад подржавају ону владу, која неће да нам поправи ово несносно стање.“

Ми верујемо да су наши данашњи посланици паметни политичари, па за то и тврдимо, да они као паметни људи неће ни покушати да се у сабору заузимају озбиљно за права српског народа и српске цркве. Јер кад већ морају пристајати уз данашњу владу, онда је по њих „најпаметније“, да што више ћуте и да се што мање истичу, јер би својим истицањем доказивали само то, да њихов савезник и пријатељ неће о нами ништа да зна.

Но рецимо за часак: данашњи Срби посланици који су на угарском сабору, толико су самостални и снажни, да би се могли озбиљно заузети за права српског народа и српске цркве. Рецимо: њих све скупа ништа не веже; они се не морају ніпаштa обзирати; могу радити по свом најбољем уверењу. И то би тек било право чудо! Зар има збиља некога који мисли. да би се ти најразноврсни̑и елементи могли сложити? Право српске цркве! Зар Ђурковић, Стојачковић, Милош Димитријевић, Ђурђевић једнако мисле н. пр. о правима српске цркве? Ако је до поштеног уверења, има међу тим посланицима онаквих, који би пре једно другом очи повадили, но што би се споразумели у питањима наше автономије. Ми смо одиста љубопитни на тај заједнички програм, љубопитни на појединости тог програма. Но по свој прилици, биће то програм магловите садржине, те ће га свако моћи на своју руку тумачити, биће програм комедије, програм при ком ће сваки трећи имати својих задних мисли.

Ђурковић сигурно зна шта ће; он је са својом улогом на чисто. И кад говори за себе о „паметној и корисној политици“ то разумемо. Али да ће то бити по народ паметна и корисна политика, то је просто немогуће. Нека су најпоштеније, најчистије, намере у господе посланика, на овој клизавој стрмени на којој се данас налазе неће моћи ништа учинити, па чак ни то, да нам сачувају политички образ. Волели би да се преварим, али идемо да видимо.

Ј. Т.

Дал да се жене наши свештеници?

Вест да је епископ горњо-карловачки у најновије време рукоположио два неожењена богослова, доста се живо претреса по нашим новинама. Дабогме да нас и у том има — свакојаких. Има их који потежу канове и неканоне, да бране и одбране ово ново зло. Код нас је уопште такво време, да се за обрану сваког зла може наћи ватрен бранилац.

Сваки, ко је год завирио у црквену историју, знаће, да је било вселенских и помесних сабора који су разним духом дисали; било их је толерантнијих и мање толерантних, било строжијих и попустљивијих. Отуда и долази, да се могу наћи за многу ствар канони који се могу овако и онако тумачити; има их који се прилично потиру и т. д. У новије доба ми смо приметили у том погледу, да се за сваки назадак, за свако безразложно удаљивање од духа православног нађе понеки канон и вели се, како то може бити.

Али чим се хоће да учини што добро, онда се потежу други канони, ма и мутни и тавни, па се вели то не може бити, јер забрањује канон.

Но поред свих еластичности канона има ипак нешто стално чега се можемо држати, а то је, стари обичај, дух самих уредаба. И кад говоримо о том питању, дал да се жене наши свештеници, онда нам и апостол Павле и стари обичај наше цркве, као и обичај свију помесних православних цркава, па и сама практичност и моралност вели: свештеници треба да су ожењени.

Ми не би још једном покретали ову ствар, јер нећемо понављати оно, што смо већ рекли, али смо нашли у „Србобрану“ тумачење: „Зашто је епископ Теофан рукоположио два нежењена богослова?“ „Србобран“ вели да се известио о том код „меродавне стране“ и дознао ово:

Још пре неколико година решио је архијерејски синод у Карловцима, да се нежењени богослови могу рукоположити кад сведоџбом лекара докажу своју слабост и неспособност за брачни живот, разуме се уз диспензацију дотичног епископа дијецезана.

Ово синодско решење није било до сад избило на јавност, бар у колико је нами познато, а можемо тврдити и то, да је оно данас у православној цркви јединстве-

ЛИСТАК.

КАКО ЈЕ НА ПЛАНЕТИ ВЕНЕРИ?

Пре два три месеца нађен је негде око Њу-Јорка (код места Basse-Terre) човек, који је био на планети Венери и вратио се натраг. Наглашујемо оно „негде око Њу-Јорка“ јер нећемо да примимо одговорност ни за што, што долази — из Америке.

Разуме се, да су код њега нађене и белешке, које су доиста врло занимљиве. Ако нису истините, а оно су бар лепо измишљене, с тога баш и хоћемо да их саопштимо нашим читаоцима.

Тај занимљиви и „тајанствени“ путник зове се Лестрохан а сада се налази у некој америчкој болници, јер је, при повратку с Венере на земљу, допао силних озледа.

Његове белешке нису писане на артији, него су то фонографске таблице, које се само помоћу фонографа могу прочитати или боље рећи — саслушати.

Разуме се, да је Лестрохан научио језик Венериних становника те су с тога и силне белешке „венерски“ прибележене. С тога се научењаци са филаделфијске академије честито промучише, док извадише из свега смисао. При том им је доста помогло то, што су многе белешке биле француске и што су у њима неки изрази преведени на „венерски“ те су могли саставити као неки мали речник, тим пре, што су многе од тих бележака метереологичке, барометричке и магнетичке.

Ево шта од прилике веле те белешке:

Венера је опкољена гушћим ваздухом него наша земља. Воде је врло много. Фауна је врло богата. Животиње се по облику јако разликују од земаљских животиња.

Па ни „људи“ нису много налик на нас. Обрасли су перјем. Пошто тамо теглећих животиња нема, а баруштине заузимају већи део Венере — то су људи већ испочетка били упућени да путују ваздухом. С тога им испод пазуха поче већ да расте кожа за лет; код женских је та кожа допрла већ до лакта. Осим тога су им и кости временом постале пнеуматичне (испуњене ваздухом) те су с тога они врло лаки. Уз то им још летењу помаже и врло густ ваздух.

Мушки су обрасли пепељавим перјем а женске мењају боју према моди. Сад је на пример у моди боја „ултравиолет“; те боје на земљи нема. Она истина и код нас постоји (дознало се то по њеним хемијским учинцима) али ју ми људи — не видимо. Замислите само у каквој би неприлици била „Венерка“ кад би сад на земљу пала у пернатој хаљини, коју ми земаљски људи — не видимо.

На свој Венери влада између људи неограничена љубав. Закона нема, јер су излишни. Кад ко штогод згреши — сам се казни. Деле се додуше на државе али царева, краљева и кнезова нема. Слобода је велика. Храмова нема. Они неће појам највишег бића да профанишу измишљеним обредима. Вредноћа је код њих нешто обавезно. Као што ми морамо да дишемо, тако исто „Венерац“ мора да ради. Који не ради — поцрни, укочи се па угине.*)

Цивилизација је огромна. Историја као наука постоји већ неколико хиљада година. Њихова филозофија је за наш дух тако непоњатна као што нам је непоњатна боја ултра-љубичаста. Уметности су на ванредно високом ступњу. Сликарство је врло савршено. Скулптура није тако огромно развијена као архитектура, која је, тако рећи окамењено песништво. Сваки „венерац“ је одарен музичким даром. Песнички дар је тако нешто обично на Венери, да се у опште сво песништво састоји готово једино у импровизацији.

Научна истраживања, књиге историјске и у опће сви литерарни радови чувају се у безбројним примерцима, ал не као књиге за читање, него као фонографске таблице. Срећна деца Венерина не морају учити читати и писати, него само — слушати. Зато тим више науче од осталих предмета. Предавања ватају у свој фонограф те их код куће од слушања науче.

Ни новина нема. Становништво једног места скупи се у велику дворану, где им фонограф, телефонски спојен са свима крајевима, просто „приповеда“ шта се дешава по Венери. Шта велите да се и код нас уведе? Имала би та установа бар једну добру страну. Листови би се опростили својих најгорих душмана — дужника. На уласку у дворану седио би лепо администратор те без улазнице не би никог пуштао.

У техничком погледу су „Венерци“ врло напредни. Пару су већ одавно бацили у запећак. Све њихове генијално склопљене стројеве тера муњевина (електрицитет). Имају и муњевних лађа, муњевних стројева за лет и т. д.

Разлика између људи не оснива се на „родословију“. Ко има више дара и способности има више и угледа.

Најзначајније је што „венерцима“ није потребно — јело. За одржање њиховог тела потребни су само неки часови, које они дисањем добијају: Да је то од огромне важности за наглији напредак културе и цивилизације — то се по себи разуме. Отуд долази да је сваки „Венерац“ идеалиста. Лестрохан вели, да о њиховој племенитости, идеализму и поштењу ми земаљски људи у опће и не можемо себи појма створити.

Просечна старост је много већа од наше. Људи од сто и сто педесет година нису тамо никаква реткост.

Лестрохан даље тврди, да су они својим савршеним астрономским оружјем давно опазили да на нашој земљи има живота, има људи. И они су нас чекали у посету. Лестрохану су се неизмерно обрадовали. Приређивали су њему у почаст силне свечаности. Долазио је свет непрестано из свију крајева „Венере“, да види чудо невиђено — земаљског човека. Сад су му обећали, да ће и они нас посетити врло скоро.

Ако ти гости с Венере падну случајно у наше крајеве, мораћемо их послати Лестрохану, јер ми с њима и онако нећемо умети разговарати.

Ал ако Лестрохан умре?

Е, па „Венерци“ ће онда својим „савршеним“ телескопима видети, да њега више нема на земљи, те онда, ко зна, можда неће ни хтети да нам дођу у госте.

⊙

*) На Венери онда сигурно и нема епархијских школских референата. Прим слагачева.

но. Не велимо ми то, да би нам мило било, кад би ко болесне и за брачни живот неспособне људе натеривао на брак. Али кад већ има таквих богослова, онда нек иду у калуђере. Па би онда имали бар образованије и мање развратне калуђере но што их сад имамо.

Могла се дакле сасвим лепо избећи та некорисна и штетна новотарија. Јер ми знамо како то иде. Чим се отворе „мала врата“, да се могу ма само болесни богослови рукоположити за свештенике, онда смо уверени, да ће се кроз та мала врата из разних обзира провући и други. Али питамо ми: „Зар болесни не бивају исцељени?“ А онда? А после? Зар ће се таквим дозволити доцније брак?

„Србобран“ брани епископа Теофана, јер вели, није он то самовласно учинио, већ има за леђима решење синода. Али саму ствар, то решење синода не брани „Србобран“. Он вели: „Нами се чини, да овај закључак није био најсретније мисли, јер свака таква новотарија кадра је узбудити православно чуство нашег народа“. „Србобран“ још мисли да би требало ту ствар на нашем народно црквеном сабору интерпелисати, с чиме се писац ових редака сасвим слаже, а већ је навео у свом првом чланку разлоге, који говоре за то, да наши свештеници треба да буду ожењени.

Вратили смо се на ову ствар, да обавестимо наше читаоце о старом, али непознатом синодском решењу и о узроку, зашто је епископ Теофан онако поступао. Но да му ми његов поступак ни сад не одобравамо и то стоји. Он није морао, него је само смео и могао. Од њега је зависило да не учини.

Ограда.

Из Сентомаша добили смо ове редове:

Славном уредништву „Заставе“
у Н. Саду.

Учтиво се умољава славно уредништво, да следеће у свом листу отштампа:

У „Застави“ броју 136. т. г. изашао је безимени чланак, којим се напада на школски сентомашки одбор, усљед чега је исти у својој седници од 13. о. м. бр. 67. донео овај закључак: Школски сентомашки одбор ограђује се против извртања правог смисла и несмисленог израза „полиције“ јер је он потпуно свестан свог позива и рада. **Школски одбор.**

Шта ради овде славни школски одбор? — Ограђује се против извртања правог смисла. А шта значи та тамна реченица мислећемо? Ми не знамо шта значи, али ако је славни школски одбор хтео тиме рећи, да смо ми изврнули смисао у његовој наредби, онда ми велимо да то није истина.

Ми смо наредбу сл. школског одбора донели у целости. Ево је и опет доносимо у целости, и ако је што изврнуто, онда молимо сл. школски одбор, нека нам српски, отворено, разговетно каже: „То није ваша наредба, ми то нисмо валожили учитељима.“ Ал уверени смо, да славни школски одбор то неће рећи.

Наредба сентомашког школ. одбора гласи:

„Опомињу се сва гг. учитељи, да се у будуће у опште при изборима, како општинског поглаварства, тако и при изборима посланика за земаљски сабор чувају од „такозваног кортешовања“, јер тиме сваки поједини навлачи на себе омразу неког дела грађанства, а чрез то и непријатељство школи.“

Ми смо осудили ову наредбу и мислимо с правом. Школски одбор хоће том наредбом да узме учитељима право мешања у изборе, које им право закон даје. Или се зар она реч: „такозвано кортешовање“ односи на шта недозвољено? Онда славни одбор беди сентомашке учитеље да су чинили што против закона, а то није случај. У опште ено наредбе, и ми уверавамо славни школски одбор, да га та наредба неће прославити. Нек је осуди ко како хоће, ми смо је осудили онако како учинисмо, и држимо да је благо осудисмо. Да је то у очима славног школског одбора: „бесмислено“ то му верујемо. Ми добро знамо да је данас најпаметније и „најсмисленије“ превијати се према сваком, све хвалили и никоме се не замерити. Ал шта ћемо кад се на велику жалост многих „још нисмо научили те памети.“ — Толико да се разумемо.

Једна законопреступничка осуда.

III.

Послав тај поднесак свој, надао сам се, да ће конзисторија прекинути парницу.

Али конзисторији није стало ни до угледа свога, а камо ли до мира мога и породице моје.

Конзисторија хоће процеса!

Она је тај поднесак мој узела за одговор на фискалну акцију и упутила фискалу своме, да овај на тај одговор да реплику.

Фискал је дакле поднио репливу, која је, кад изоставим непотребни увод јој, у коме се уводу каже, да би се тај одговор мој као закашњен имао одбацити, — у овоме:

„Пречасна конзисторијо!

У предмету фискалне акције против јер. Б. Кузмановића, пароха срп. кларијског, слободан сам реплику у овоме поднети:

Оптуженик у уводу свога одговора разлаже на дугачко, шта га је нагнало, да се презид. наредби Њег. Високопреосвештенства госп. дијецезана, којом је исповест свештеника у подручној епархији овој наређена била, није одазвао. Оптуженик истина вели, да он не доводи у сумњу то, да је епископ властан свештеничку исповест наредити, те баш тврди, да тој наредби безусловно места има, напротив за свештенике исти само условно важи у толико, у колико поједини свештеник потребу исповести осећа, односно ову пружену прилику ради исповести прихватити жели по оном правилу „Службеника“: „Аще и грѣсѣ смертномъ и въ маломъ чесомъ ибличаетъ іерея совѣстъ его, да исповѣдатся духовнику своему“. Но све кад би, претпостављено а не дозвољено, исповест свештеничка условно зависила од тога, да ли дотичан свештеник осећа или не осећа потребу исповести, то ова условност постоји за оне случајеве, ако свештеник мимо наредбе епископске једном или другом приликом потребу исповести осети и такову од свога духовника ма у које доба потражи. То је смисао горњег става „Службеника“ а наиме речи „аще“, које се не односи и не може односити на овај случај епископске наредбе, пошто исповест епископом наређена досљедно не мора истодобно са потребом исповести појединих свештеника пасти, коју епископ никако не може in concreto у напред знати. По томе дакле, а тако тврди оптуженик, нема места исповести, кад дотични свештеник не осећа потребу, из чега нужно сљеди то, да је излишна епископска наредба ради исповести свештеника све донде, док исту сами свештеници не потраже Није ли то апсурдно?! Но ја питам даље оптуженика, како се слаже његово признање, да епископ има безусловну власт исповест свештеничку наредити са његовом тврдњом, да исповест ипак од воље или мишљења појединих свештеника зависи, кад у безусловној наредби не може места наћи условна покорност, те према томе, да ли безусловна наредба ова сме и може искључивати безусловну покорност или не? Питам даље, је ли компетентан оптуженик, да тумачи смисао безусловне наредбе у смисао условне покорности, те га питам: сме ли он себи присвојити право тумачења, кад то никако у његов, већ предпостављеног дијецезана делокруг спада? Види се, да је оптуженик у прост circulus vitiosus упао и тиме никако не може да увиди, да је он заузео умовањем својим аутономан делокруг, што је супрот канонима наше свете цркве, чинећи преступ, који у себи крњење неоспорних права епископских и ширење нове догме, коју наша св. црква не познаје садржи. А да је то тако, мислим, да не треба даљег доказивања.

Према таком стању ствари не стоји на даље ни онај навод оптуженика, да он: „никад није ни помислио омаловажити президијалну наредбу и према истој упорним бити“, јер да је оптуженик само умовао, он би само учинио покушај преступа, овако је пак крај умовања свог и на делу своју мисао извео и преступ учинио. Баш у том извађању његове мисли састоји се омаловажење и упорност, а томе је оптуженик дао најбољег доказа оним наводом, којим се управо одбранити мислио: што се и 1884. исповедио, јер што је онда учинио, дужан је био и сад учинити, пошто се и тада не својевољно, већ усљед президијалне наредбе исповедио.

Не могу пропустити, да миморед не изнесем, да је оптуженик фискалну акцију свагда апострофирао, хотев тиме своје игнорање према истој показати, што се види и из речи: „да потпуно утучем исту“ — „лажна оптужба“ — „незнање св. писма и канона, ако не раскол и гажење канона“ — „на страни гонилаца и тужилаца мојих слепоћи, ако не инфамија“ а особито из претње: „кад ће у своје време хтети заискати истрагу дисциплинарну, ако не још и кривичну против гонилаца и тужилаца својих тих, те да се исти достојно казне и хтети извући на јавност с целим шкандалом овим гонилаца и тужилаца мојих тих, те да се исти и јавно жигошу“, чиме је не само достојанство мог звања као јавног тужиоца оскврнио, већ и свог узвишеног достојанства свештеничког заборавио, показав безпримерну самовољу и упорност, омаловажење и необузданост, називајући без најмањег узрока фиск. акцију „инфамијом“ а мени претећи дисципл. односно кривичном истрагом као и јавношћу, којим последњим наводима својим не дочекавши овосудску пресуду, одриче покорност суђењу путем пречасне конзисторије, те исту са мном заједно у категорију „гонилаца и тужилаца“ његових ставља, тиме је пак бесдвојбено упорност према својој претпостављеној власти показао и основаност мог оптужбеног предлога још боље утврдио, за што га без даљег доказивања потпуна казна има постићи.

Из овог свега види се довољно кажњивост преступа, која оптуженика терети. Но ипак осврнућу се и на оне његове приговоре на смисао у фискалној акцији позваних канона.

Тако оптуженик тумачи „време“ кајања наведено у 43. пр. картаг. сабора не као „време“ (Zeitpunkt) већ као „време“ (Zeitdauer). Но па шта мисли оптуженик, да у оном „времену“ (Zeitpunkt-у), кад се исповеда, није садржано и „време“ као Zeitdauer? Баш за то и вели речени канон, да се према разлици грехова судом епископа одређује време „Zeitdauer“ кајања, које на сваки начин траје и за време исповести, јер што већи грех, сљедствено повлачи приликом исповести и дуже кајање. Тек неће ваљда порећи оптуженик, да у том кратком међудобу исповести нема оног „времена“ као Zeitdauer, пошто исповест без „времена“ неда се замислити.

Не сљеди дакле то, да речени канон оптуженика не може теретити, јер баш на против код исповести свештеничке узима се човекољубље у обзир и тако се за исповест њихову најкраће време опредељује, тим пре, што епископу нису везане руке, да свештенике своје и на дуже кајање може упутити, а не само на оно кратко време, за које исповест свештеничка бива обављана.

Исто тако терети оптуженика и 39. правило св. апостола, у смислу којег без приволе епископа свештеници нека ништа не предузимају. Та реч „ништа“ не односи се на она дела, која већ по звању, дужности или достојанству њиховом свештеници треба да обављају, јер тек не мисли нико, да би у смислу горњег канона требао свештеник да за сваки корак свој тражи приволу, као н. пр. за сарану мртваца, крштење деце и других таквих дела, која у њихов делокруг спадају. Смер горњег канона управо и није други, већ онај, којег је оптуженик у свом одговору у неколико примери навео, или у главном узевши тај, да спречи сва она дела свештеника, који у њихов делокруг не спадају. Па пошто горњи канон под том речи „ништа“ не побраја taxative све случајеве, у којима свештеници без приволе епископске не смеју предузимати извесне функције, шта више, да је можебитно и побројао taxative такве случајеве, у којима је забрањено делање свештеничко, ипак без двојбе има данас и таквих дела, која св. оци као творци канона нису могли у напред предвидети и за то се са том речју „ништа не предузимати без приволе епископске“ хтедоше оградити против свију изгреда, који би суштину наше св. цркве ма и најмањим чином пољуљали, чему су највише до кочити мислили, ако се у канону привола епископска на сва дела подчињеног клира установи. Па пошто је оптуженик својим оптуженим делом самовласно и без приволе епископске дирнуо у суштину наше св. цркве, тумачећи президијалну наредбу његовог дијецезана по својој вољи а без приволе њега самог, присвајајући себи компентенцију тумачења наредаба више власти му, тиме се пак трудио, да окрњи права епископска, према томе огрешио се он о наређење горњег канона, који га у потпуном смислу мора теретити.

Па и само позивање на 62 прав. карт. сабора служи на то, да се докаже основаност епископског суђења, те ја у фиск. акцији нисам ни ставио оптуженику речени канон на терет. Тај канон осим тога утврђује снагу казни, која се према учињеном преступу свештеника има употребити, а за овај конкретан случај — по аналогији — има места и примени мере казни, која је у том канону за друге много лакше преступе установљена. Према свему овде реченом поричем, да оптуженика ниједан од у фиск. акцији позваних канона не терети.

Сама пак та околност, што се оптуженик гласом сведоџбе пригнуте одговору под ·/. исповедио, никако не може укинути ток ове парнице, те с тога према свему горе реченом молим пречасну конзисторију:

Да благоизволи у смислу мог оптужбеног предлога пресуду донети.“

Народна просвета.

Средње школе у Угарској.

Из прикупљенех извештаја угарских средњих школа, допуњујемо наш недавни извештај с овим податцима:

На свим гимназијама положило је испит зрелости успешно свега 1788 гимназиста, а изостало је из гимназија 2391 ђак. Шта ће с изосталима бити? Полуучени пролетаријат. Ништа друго.

Наша влада подиже гимназије, а слабо мари за подизање стручних, реалних завода, као што су трговачке, занатлијске и економске школе, а нарочито — реалке. Реалке би требало дизати. У целој Угарској има тек 21 потпуна реалка (са 8 разреда), од којих су 17 државне, а остале 4 су у општинским рукама. Недавно је подигнута реалка у Брашови (Ердељу), а подиће се, (ако буде истина) у Вршцу.

Гимназије се шестоструко јаче покађају но реалке. То доказује статистика ученика претпоследње школске године. 1885/6. школске године остало је до краја године свега 33.136 гимназиста а само 5521 реалац. Било би зацело више реалаца, ал како школу да посећују, кад реалака тако мало има. Да се у томе пође напред нужно је да се подиже што више реалака; — јер од 125 места где има средњих завода, има само у 23 места реалака, те тако 102 места, поред своје најбоље воље, немогу шиљати децу у реалку.

Наш министар просвете г. Трефор требао би о овоме да се промисли, па да учини што треба.

Вести из места и са стране.

Српска учитељска школа у Сомбору. Читамо у „Бачванину“: Ове школске 1887-8. године уписало се у учитељску школу свега 140 ученика и ученица, међу којима има 79 ученика, а 61 ученица. — Прошле школске године било је 56 ученика, а 39 ученица, у свему 95 питомаца. Према овом броју нарастао је овогодишњи број ученика и ученица са 45. — Ово је лепа појава, још до сад не виђена. Но уједно нам се намеће и та мисао, не би ли крајње време било, да се постара, те да се оснује женска учитељичка школа? Број ученица, који се данас показује, а то је 61, тако је леп, и при томе важан, да га не треба само по гледати, већ и у озбиљно расуђење узети. Ми не мислимо овде на просто образовање наших Српкињица за учитељице, већ мислимо на оно главније: да би ваљало дати више могућности многим Српкињама за образовање, да буду добре и ваљане матере. Нама је познато, да би број женских ученица још за половину прирастао, када би се основала учитељичка школа засебно. Многи би родитељ дао да му се изобрази дете, не мислећи, да би то икад био лебац своме детету; а тако образоване Српкињице чиниле би у својој околини, у своме друштву праву српску васпитачку дужност, и биле би известан ослонац за развијање праве и чисте свести народне. — Радимо брзо, радимо вољно, да не буде после све касно!

Прелаз на православље. Читамо у „Србобрану.“ Госп. Јустић, пристав овд. трг. обртничке коморе дао је прекрстити свога 7-годишњег синчића са римокатоличке на православну веру. Тај свечани чин обављен је 14. (26.) септембра на Крстов-дан за вријеме службе божије у овдашњој српско-православној цркви. Дете је добило на крсту име Крста, а кумовали су г.г. Атанасије Зоричић, богослов и Стеван Рињанин, правник. — Свечани тај чин обавио је пречасни отац Амброзије Павловић.

Јегуље у Дунаву. Средишње рибарско друштво за Шлезвиг-Холштајн, имало је ово дана десету годишњу скупштину. У извештају те скупштине говори се о насељавању Дунава с јегуљама. Тамо се каже: „Немачко рибарско друштво радило је и ове године на томе, да насели Дунав јегуљама и дало је метнути у горњем Дунаву стотинама хиљада „јегуљских икри“. Било је успеха, јер су на оним местима хватане већ силне јегуље, а пре их тамо није било. Конференција тог друштва решила је у својој седници од јануара месеца, да у доњем Дунаву однесе велике јегуље (млечце), како би дали прилике јегуљама (икрашима), које пролазе доњим Дунавом, да се плоде. Инспектор друштва, Реденсберг, добио је налог, да тај посао изврши, и да 30—40 центиметара великих јегуља млечаца однесе у доњи Дунав. Те су јегуље ухваћене у Елби и метнуте у велику водену каду, која је била преграђена у три одељка. Два шмрка су из два бурета непрестано вукла воду у каду и натраг, како би се вода освежавала. Осим тога било је још других судова, који су у 180 одељака преграђени били и влажном земљом напуњени. Ти су судови и каде однешене железницом; у њима је било 300 фунти великих јегуља и јегуљског приплода. 3. маја кренуо се Реденсберг а 4. маја у вече био је већ у Пешти. Ту су однели све оне јегуље у Дунав, које су у судовима смештене биле. Јегуље су код неког пличага испустили, и оне су се неко време држале обале, као да мало разгледе, где су, па после нестадоше у дубини. Други део јегуља и приплода пуштен је код Београда, а трећи део код Галаца.“

Чудна природна појава. За град Баку, тик уз Хвалинско море, зна данас цео свет. Околица тога града дивна је, а један јој крај зову од давне давнине живим рајем, познатим и с тога, што је тамо силан извор дивљега уља, нафте. Од најчишћега извора тога уља, тако на 4000 километара према истоку знаменито је место Алошја, ком када се човек приближује, осећа загушљив сумпорни задај. Прорез тога ватреног места биће тако на добру руску врсту, у средишту пак његовом, нарочито кад је време суво, види се велики жутомодар пламен, који је ноћу много већи. У близини тога места има народа који се клања огњу, а живе у каменитим кућерцима, под којима све букти; али, да им подземаљска врућина не допире у кућерак, набију они под масном глином на стопу дебело. У којој кући треба ватре, тамо се остави на поду отвор. Хоће ли ко да кува, примакне оном отвору пламен од свеће, те се подземаљски плин упали, па онда пеци и кувај што хоћеш. Тај пламен је жешћи од онога што га имамо од дрва или угљена. Што је онај отвор ужи, плин има тим већу снагу; тим је ватра жешћа. Кад ватре не треба, онда се пламен утрне, а отвор запуши глином. Кад хоће човек да осветли собу, проврте узку рупу у земљу, уметне какву чврсту цев, н. пр. рогозину, па онда упале плин. Ал има у оклици Баку огњевитих пламена, који не пале, који не гору. Када се тамо пред вече ваздух загреје иза јесенских киша, онда се виђају у оним странама читаве пољане у самом пламену. Причињава се често, као да огањ јури с брегова у долине у огромном и ужасном пламену. Месеца октобра и новембра виђа се цела страна на западу града Бакуа у модром пламену, а то и за месечине. Врло често покажу се на површини земље пламени у табору каравана, те се поплаше коњи и мазге. Уза све то, сува трава остаје неповређена, ма да се чини да је сва у живом пламену; све лиже око тебе пламен, а ти не осећаш ни најмање топлине.

Променула шеснаест мужева. Московски је суд ту скоро осудио жену једну, по имену Софију Блувстајн, на вечиту робију и већ ју је отправио у Сибирију. Та је жена променула шеснаест мужева, а никад јој није ни један умро, па да се за другог удала, него је све до једног оставила. Није гледала какве је који вере и народности, већ само је ли богат. Кад је неко време проживела са једним мужем — покрала га је и напустила и побегла из оне вароши или и из саме земље. Кад се процени све што је она од својих мужева покрала — излази да вреди 30.000 рубаља. Било јој врло лако да нађе опет мужа, јер својом спољашњом примамљивошћу — свакога је могла да задобије. Но не само да је своје мужеве крала, него путујући упознавала се са људима, разуме се само са богатима, и онда је обично тим људима нестајало буђелара, златног сата и ланца, дијамантског прстења и т. д. Она је већ једанпут осуђена на робију, но тек што је стигла у Сибирију задобије врховног надзорника апсане, венча се с њиме па заједно побегну у Цариград. Разуме се да није ни са тим мужем дуго живела, већ га наскоро напусти и врати се у Русију, где после две године падне полицији у шаке. Како је вешта у крађи ево једног случаја. Пре него што ће отпочети, да јој суде, саветовала се она још са својим адвокатом, па из благодарности што ће да је брани, пружи му златан сат са златним ланцем. Адвокат, видев сат и ланац, опипа се за џеп, али сата ни ланца не беше. Онај сат је био његов, који је жена, док се с њиме разговарала извукла из џепа. Било јој, дакле, још до шале.

Трговачко-занатлијски део „Заставе.“

Наша трговина.

ИСКРЕНА РЕЧ СРПСКИМ ТРГОВЦИМА.

(Наставак.)

Но какве производе би ми Срби могли бацати на светска тржишта. Наша пољопривреда шаље тамо наша жита, вина, шљивовицу, шљиву, која чак у Америку иде; пчеларство; мед: скотоводство: говеда, крмад, сир, лој, маст и вуну. То су од прилике главни предмети нашег извоза. У том обзиру би се могло приметити, да у тој нашој привреди још нема рационална рада, и, кад би га било, могла би она пет и десет пута толико доносити, колико данас. Шљива је један од наших најновијих производа. Босна је са њоме прво радила. Нема 25 година, од како су два босанска трговца ту производњу у великом у Србији увели. Данас одбаца она Србији тешке милионе. Но ма да је шљива постала за кратко време у трговини роба првог реда, ипак је њена у нашим аустријским покрајинама занемарена, осим нешто мало, што их издаје Славонија и неки спахилуци око Вршца. Тај немар у том погледу је за осуду. Други народи би били срећни, кад би им родила така воћка, која у осушеном стању није брзом квару подложна, која се неколико година као употребна роба може држати. Друго је са воћем, као што је кајсија, крушка, бресква, које се неда конзервирати. Ипак има предела, у којима је производња и то брзом квару подложног воћа јако развијена, као н. пр. у Мерану и Горици, где велики приход доноси. У околини Париза има једно село Монморанси, где сви становници скоро искључиво од гајења бресквe живе. Но те бресквe су облагороћавањем тако дотерале, да су прве на свету. И код нас би то ишло, само кад би наш свет тој производњи (воћарству) већу пажњу поклонио и више труда на њу положио. Узмимо само смедеревско грожђе, које се од неког времена јако тражи и далеко извози. Зар се не би од нашег ванредно јефтиног воћа конзерве правити дало, за које је и лоше добро. Мацун од шљиве продаје се по целом свету и има на берзи цену. То исто би саразмерно могло бити и са мацуном од другог воћа. Французи и Немци праве од сваке ствари „Handelsartikl“, што не би и ми. Као што је речено, наше вино има малу цену, гдекоје тако виску, да је стид казати. Обрађујмо га боље, га ће цена бити виша. Оно што није за извоз претворимо у коњак. Тако раде и Французи. Њихов коњак се продаје по пет и десет франака литра, вама, код вашег јефтиног вина, одговара врло добро кад за литру два франка т. ј. једну форинту добијемо. Од најновијег доба почела се и у нас та ракија производјати и нема сумње, да ће се та производња код нас распространити. Мало бољи или лоши квалитет није тако лако распознати. Коњак треба у лепе укусне бутеље метути и са вињетом аустирати (не у флашама рохињким, као што неки чине) па ће он у свет ући. Писац ових редова седео је једно вече у кијоску у Пешти. Једном госту, који је за истим столом седео, падне на памет да наручи чашицу коњака. Тамо се продају, као што сам том приликом дознао, две сорте коњака, једна од 20 нов., друга под именом „fin Champagne“ по 60 нов. чашица. Истом госту се прохтео управо тај скупи, који рече, да је нешто ванредно. Келнер му донесе коњак и он га спусти у стомак. Кад да пође кући, зовне келнера да плати. Овај дође и врати му од форинте 80 новчића. Гост га погледи и запита га, какав му је коњак донео био. Овај одговори: па онај обичан. — Ал ја сам искао онај фини од 60 новч., примети му гост. — О, извините, ја сам пречуо, у остелом ја вас познајем као фина, ал паметна господина, па нисам могао претпоставити, да ћете од оног хтети. — Како, зар није онај бољи? — У квалитету није, јер онај од 20 новчића је прва марка. Овај други је само у цени финији и држи се за оне госте, који траже само скупо; то је, знате, „нобл“. — Гост се насмеје и оде. Тако стојимо односно каквоће у финој ракији. Нијансе су мале, а плаћа се реноме и елегантна опрема. Један производ од значаја по трговину могао би бити и наш сир, кога и код нас по гдекојим местима доста и од изврсне каквоће производе; исти не уступа многом другом сиру, који се у иностранству производи и на гласу стоји. За ту производњу су планински предели, у којима пак ми неоскудевамо. Да напоменемо само јужну Србију, Босну, Херцеговину и Црну Гору. Но има и предела у равници, где се такође ванредно добар сир производи. Најбољи француски сир прави се у једном пределу у равници, који се зове „La Bries“. Тај сир се продаје за скупе новце по целом свету и сматра се као један од најфинијих. Тако исто у околини Милана (у Италији) Парме и Пијачевце, поглавито у Кодењу. Ко не познаје италијански сир! Данас су ушли у трговину и неки немачки и карпатски сири, а наш још није. Нисмо ли ми томе сами криви? Једну изнимку прави Бања Лука, где се изврсан сир добија, који је у свету гласа и у трговини места стекао. Тог производе неки тамо настањени француски траписти (калуђери). Пре њих га тамо таког није било. И из овог се види, да све зависи од човечје способности. И у овој врсти производње имамо ми широког поља. Једини производ, који је код нас до високог степена савршенства дошао, јесте наша шљивовица. Та се може доиста мерити са сваком ракијом. Трговина са њоме је у неким нашим местима напредовала, ал још далеко није оно, што би могло да буде. Да је она (шљивовица) у француским рукама, отимао би се за њу цео свет. Није довољно имати само добар производ, треба га као што во Французи веле, знати лансирати. Реклама (јавна препорука и хвала) игра ту велику улогу. Да имамо наше српске заступе на великим трговинским пијацама, било би друкчије. О нашем винарству смо већ говорили, ал има се још додати, да би могло у нашој привреди велику, после житне производње, прву улогу играти, ал би требало и ту, као свуд, увести рационалан рад. У Србији има вина, која би могла при рационалној манипулацији прва места у тој производњи заузети. Од неког времена их прекупљују Французи, прерађују, па после продају као свој производ. А ми то гледамо.

Из ово неколико главнијих примера се може јасно видити, да је поље за подигнуће и распространу наше пољопривреде и оних огранака производње, који са њоме у свези стоје, велико и богато. Пољопривреда је данас наша ризница, на њу треба велику важност и пажњу полагати; треба је подићи, јер у нашем добу све што стоји остаје натраг. Начин пак, каквим ћемо ми најпре, најбоље и најлакше нашу дотичну производњу подићи, био би овај: Установити пољопривредне, ма само ниже школе и, осим тог, у препарандијама катедру за пољопривреду и прописати да сваки приправник мора и из пољопривреде испит положити, и то врло строг испит, тако да би као учитељ, нарочито на селу, могао експерименталну узор-економију у малом водити, где би се наш свет поучавао. На ту цел би му имала општина неки извесни број лановаца земље на расположење ставити, на којој би он из малих почетака своју узор-економију подигао, у којој би све иновације, у колико је у малом размеру могуће, увести морао, како би ратари све што је по њихов рад корисно код њега видети и научити могли, а он њихов практични наставник био. Приход од те узор-економије нек је сав учитељев. Што боље материално напредује, лакше ће своје дотичне експерименте извршивати и за то потребне ствари набавити моћи. У оним местима где више учитеља има, одреди се им се укупно већи ареал, где ће заједнички радити.

Што се пак тиче установе пољопривредних нижих школа, тих би требало установити што више, јер треба помислити да ратара има више нег научењака и да стога за њих треба више школа. Имућнији ратари, ако желе да им синови више нешто науче, нег што се на основним школама предаје, шаљу их данас понајвише у гимназију, где кроз две три године своје драгоцено време са учењем многих предмета утуку, од којих никакве користи немају и које за најкраће време и заборави. Како би то сасвим друкче било, кад би дотични ратарски син те три године у поменутој пољопривредној школи провео и оне ствари тамо учио, које су у потњем његовом животу услови његовог опстанка и напретка. Наши ратари би тада били бољи нег други, напреднији и у стању да држе корак са духом времена. Нема сумње да би онда многи те две или три године тој школи посветили, који иначе одма, после основних школа, сву науку напусте.

Од прилике то исто се може рећи и о нашим занатлијама, који другу половину оног живља сачињавају, који трговину одржава, а све остале стаје рани. Занатлијске школе, као што постоје у Инглеској и Немачкој под именом „Gewerbeschulen“ су за занатлију још више, него пољопривредне за ратаре. Занат је, са обзиром на његов прилазак у индустрију, у њу у велико упливао и налази се у свом препорођају. Време је да и ми на уважање индустрије помишљамо, да наше занатлије за њу оспособимо, ако нећемо да их туђинска индустрија не прегази. А за то су нужне занатлијске школе, где ће се наш занатлија по захтевима напредне културе и у духу данашњег доба образовати, да би му као способном стручњаку свет за обогаћење свог искуства отворен стојао, као и да би вратив се из туђине, поред свог знања и искуства у стању био, борбу против туђинске поплаве отпочети, себе и благостање свог завичаја унапредити. Занатлијска школа би осим тога и нашем женском свету прилике дала, да се у једној или другој струци извешти, па да и оно зарађује, што данас није случај. Наше ратарске девојке, одбијајући оно нешто, што при пољоделу припомогну, не привређују готово ништа. Сувише поносите, а да у службу иду, које са обзиром на деправацију, која са службом рука у руку иде, није тако неоправдано, прихвате се оне радије неких послова, где нису упућене своју кућу напустити. Али то су ретки радови и слабе зараде као крунење кукуруза, пребирање њиово, решетање ране итд. Ништа боље није код сиротијих занатлијских девојака, које у најбољем случају очи боду са шивећом машином, код којих ни доста рада, ни правичне заслуге нема. Два три дана се дрнда готово бадава, затим неколико недеља одмор. Друкчије би било, кад би наше девојке, које су за рад, прилике имале, да се у каквом творничком раду извеште и упослују. Наш женски свет тка платно и прави ћилиме. Зашто се не би установиле под управом каквог стручњака творнице српских ћилима и платна, да би се прилике дало нашем свету зарађивати и своју индустрију подићи. У месту од 10.000 српских становника било би које ратарских, које занатлијских девојака бар 500 које би се у таким и другим сличним творницама упословати могле. Узмимо да су само 50 новчића дневно плаћане, то су око 72.000 форината, које би те девојке, што данас бадава седе, на годину зарађивале. Са скиларама је у том смислу мали почетак од државе већ учињен. Но то је данас мање више неки монопол, који се са слободним подузећем не да сравнити.

За тај посао девојка од занатлијског или ратарског (не најнижег) реда неће да се прихвати, јер је ту рад врло ординаран. Ал за тварање платна, а нарочито финих ћилимова, под управом каквог за ту цељ доведеног вештака, који ће тој нашој производњи правца дати моћи, би се свака, која уопште хоће да ради, радо прихватила. Овим нека је индустрија, где и женски пол зарађивати може, само зато додирнута, што он почиње од дана до дана све већу чињеницу у производњи сачињавати тако, да се народна привреда са питањем о женском раденику увелико занима. Удобност у животу напредује са људском културом, потребе бивају све веће, а те условљавају већу зараду. Пошто дакле свако хоће боље да живи мора и више да ради. Са културом расти рад у једнаком саразмеру. С тога не сме данас ни једна радна снага без рада да стоји, јер тај нерад је на штету дотичне личности, а и на терет људског друштва. Но нису то све творнице, где женски свет може радити; има тих небројe.

Многи ће питати, какве би се све индустрије могле у нашим пределима увести. На то питање би се могло одговорити: какве не? Са брашном, помоћу парних млинова је почетак већ учињен. Но једна од најзнатнијих индустрија, које би у нашим покрајинама увести требало, јесте производња и рафинерија спирита. Спирит заузима у садашњој трговини први ред. Спирит је готов новац, као жито и брашно. Ми имамо у Банату, Бачкој, Срему најбољи, а у другим областима врло леп кукуруз. Ми шаљемо тај кукуруз понајвише у Пешту, где се од њега већином спирит прави и на тај начин туђ свет богати. Кад могу она места, где кукуруза ни у тој каквоћи, ни количини, ни јефтиноћи нема, као код нас, своју производњу спирита тако огромно распространити, што то не би могли и ми. У Араду, где ни тог кукуруза, ни те јефтине водене комуникације нема, као код нас, има неколико рафинерија спирита, од којих је једна (браће Најмана) од највећих на свету. Иста плаћа држави преко 600.000 фор. пореза, друга, Мителманова, плаћа преко 300.000 ф. а има осим тога још и друге. У Пешти Гринвалдова и Лиепцерова плаћају до 600.000 фор. пореза, и многе друге у Угарској од 100.000 до 500.000 фор- Порез њихов наваћамо стога, што се на тај начан може лакше проесапити, колики ту мора да је рад и како огромна мора да је заслуга. У таким рафинеријама су милиони инвестирати, а браћа Најман, Мителман и др. нису имали милионе на расположење, кад су та своја подузећа отпочели. Спирит се понајвише извози за Италију, Шпанију и за исток. Главна пијаца за исти је Трст. Пут од Арада до Трста стаје готово трипут толико, колико од Земуна, Митровице, Панчева и других места на Дунаву и Сави, где и бољи и бар тако јефтиног кукуруза има него у Араду, а бар за 60 новчића јефтинијег него у Пешти. Та само те разлике нек се код једне такове н. пр. у Земуну или Панчеву установљене рафинерије заслуже, па морају дивно напредовати. Те пробитачне пропорције не постоје између парних млинова у нашим и страним местима, па како ти млинови код нас (наравно, где је добра управа) напредују ми гледамо, како туђини са нашим производима и у нашој средини новаца праве, а не можемо да се освестимо. Биће и код нас рафинерија, прилике су сувише удесне, а да их не буде, па само да опет не будемо ми, који ћемо скрштених руку гледати, како овај или онај из бела света нама под нос силне новце тече. То је она оријентална индоленција, коју морамо искоренити, ако хоћемо да се одржимо.

Ми продајемо нашу репицу чак у Немачку, где се од ње прави олај. Што не би ми наручили те исте справе, које Немци имају, па да продајемо олај, а хасна да остане нама. Што да немамо ми творница сапуна, свећа (по новом устројy) палидрвца, кожа и друге подобне, најпосле рафинерије шећера и творнице хартије; све би то могло и код нас исто постојати, само кад би мало више подузимачког духа имали. Онда би јамачно и наша трговина друкче стојала. Ал за то је још нешто нужно: узајамности и добра заступа на светским пијацама, која би нашим производима светско тржиште отворила, а не да одма падну туђинима у шаке, којим је до њиховог џепа, а не до полета српске производње стало. Ти људи секу и нашој трговини и нашој производњи крила.

Од предходећег описа производње са применом на наше прилике даје се увидити какву важну чињеницу она у трговини представља и да поглавито од наше производње зависе, дал ће се наша трговина подићи или не. Производња је темељ трговини. Тај темељ мора бити здрав и јак, на трговце је да га таким направе, потпомажући производњу са свима могућим средствима.

Друге ваљане чињенице по трговину су поштен рад и довољне спреме.

Поштен рад ствара поверење, ово велики промет, а овај велики посао. Без промета застаје посао, дакле и рад.

У нашим тешким временима је поштен рад потиснут, ал нестати га ипак неће. Са бољим временима доћи ће он опет у своја права Оскудица и тешка зарада гоне свет на лоше и јефтино и не дају му мислити на пробит доброг и удесног. Потребит човек се лакше приволи да купи једну обућу од 4 фор., која ће три месеца трајати, нег такову од 8 фор., коју може годину дана носити. Да је она у полу јефтинија обућа у ствари двапут тако скупа, као она боља, на то му оскудица не да мислити. Он је задовољан, кад је само и толико накупио, да може и ону јефтину или, боље рећи, лошу да купи. Шта ће после три месеца бити, то не може, а и неће он да узме у призрење. Тако је у малом, а тако, често још и горе је у великом. У добрим временима, кад је зарада лака, а средства су мање више у изобиљу на расположењу, наступи одма и практично мишлење. Онда се тражи лепо, ал добро, а не пита се пошто је. Онда се иде код поштена трговца, јер тај ће дати оно што није само на око, већ доиста добро. У тим бољим временима је код трговца глас и поверење главна ствар.

Још већу улогу игра поштен рад у производњи, односно рационалан у пољопривреди, а солидан у индустрији. О пољопривреди није нужно у овом смислу говорити, јер њен добар производ се у свако доба више тражи и боље плаћа. У индустрији пак није тако. Ту је лоша потворена роба у стању да потисне бољу, ал не за увек. Кад једаред свет боље упозна лошу или потворену робу једне творнице или творница једне земље, онда је се чува и неће готово никако да је узима. То се нарочито дешава са оним фабрикатима, који се извозе.

Овом приликом ће добро бити навести неколико примера из којих ће се видити, како Инглези, који су први произвођачи и трговци на свету о поштеном, односно солидном раду умствују. „Смајлс“ вели:

„Поштење и истинитост треба једно уз друго да стоје, и да се докнађују — управо не дају се растављени ни замислити. Истинитост сама по себи не прави још велика човека, ал сачињава најзнаменитији елемент великог и племенитог карактера. Она улива човеку вишег реда мирну поузданост, ономе нижег реда поверење; она је сваком човеку безусловно потребна, јер од ње зависи чистоћа и чврстоћа душе. Осим тога потребује садањост са њених хиљада потвора више истинитости, но ма која пређашња периода времена.

(Наставиће се.)

Трговачко-занатлијско писмо.

Од нашег извештача.

Будимпешта 13. септембра 1887.

Бачвани ће се обрадовати, јер ће добити једну нову жељезничку пругу. Министар комуникација издао је повластицу за зидање жељезничке пруге Суботица-Сента-Ст. Бечеј и Сента-Хоргош. Повластицу су добили гроф Јован Пејачевић и Ђула Фелднак. Дужина ове пруге рачуна се у 109 километара, а стајаће по прорачуну 2,945.000 фор. Ова ће се пруга продужити на Банат, те ће ударити на Панчево и Ковин.

Као што је познато, истиче 31. децембра трговачки уговор између Аустро-Угарске и Немачке. Сад би га требало поновити, ал као да ће до тога тешко доћи. Чуо сам, да се у Бечу изговарају на краткоћу времена. Према томе неће ове године ни бити преговора, већ ће се уговор — као што сам сигурно извештен, продужити на годину дана.

Овде, а исто тако и у Бечу, врло се нерадо

гледа на најновије намере Немачке. Гласови, да ће подићи ђумручину на рану обистињивају се. Недавно се изјавише немачки управни кругови, да оће да спрече улаз страних вредносних папира у Немачку, а сада оће да ударе већу ђумручину на сатове и херинге.

У Пешти ће се скорим обавити избори за овдашњу трговачко-обртничку комору. Чујем, да се пештанци занатлије туже, да су многи изостављени из бирачке листе изборника трг. обрт. коморе. Ово дана били су депутацијом код министра привреде, трговине и обрта с молбом, да им се дозволи, да сви — који плаћају коморску пристојбу — могу бити бирачи. Министар им је обећао.

Јавио сам вам већ, да је овде била свечаност подрумара. Она је донела 500 фор. чиста прихода, што ће се употребити на подизање стручне школе подрумарске.

То вам је ново у Пешти у погледу трговине, промета и занатлијства. —**вој.**

Вести из трговачко-занатлијског света.

Две стручне школе. На првостепеној трговачкој школи у Нађ Вараду било је школ. године 1886-7. 137 ђака, од којих 21 репетирају, а 39 су пали. — На економској школи у Кашави било је прошле школске године 70 ђака.

Трговачка предавања. У Шапцу држе се редовна школска предавања из трговачког књиговођства. Држи их књиговођа Ј. Миросављевић.

Бугарске и српске железнице. У Софији је потписан уговор о свези српских и бугарских железница. Постоји глас, да се све железнице на Балкану споје под именом „источне железнице". Јављају из Софије, да се на новој прузи Вакарел-Цариброд живо ради.

Занатлијска цртачка школа у Будимпешти почела је радити. Уписало се 421 мушка, а 92 женска ученика. — За зидаре, каменорезце, дувђере, тапетаре и молере нема посебан зимњи курз.

Против хаузирања изразише се многе вароши у Угарској, па и варош Кесеп. Донет је статут о забрани хаузирања, ког је влада одобрила.

Руски производи у Румунији. Из Москве је стигао у Букурешт изасланик руске занатлијске задруге са задаћом, да тамо прибави згодна места, где ће се отворити продавнице руских производа. За сад ће таквих продавница бити у Букурешту, Калафату. Галацу и Тулчи. — Изасланик иде у тој ствари и у Бугарску.

Изложбе. У октобру биће у Угарској ове изложбе: железничка у Будимпешти (трговачки музеј), воћарска у Сатмару, привредна и занатлијска у Т. Комлошу, утакмица поткивача у Галгоцу, економска изложба у Новом Саду.

Пештански технолошки обртни музеј шиље на краковску изложбу свог изасланика К. Хегедиша. Он ће прегледати и занатлијске школе у Кракову. — Послала је изасланике на ту изложбу и тргов. обртн. комора у Мишколцу.

Чива трговац осуђен. Пештански суд осудио Чиву трговца Адолфа Шармана због фаличне криде.

Фалирали су: Калауд Е. и комп. у Александрији. — Љ. Малић у Пожаревцу. — Х. Илек у Београду. — Форстнер Х. Паминг; М. Оберлендер у Дрохобицу. — Е. М. Кон у Кобјановицу. — Ф. Коприва у Бечу. — М. Вајс дрвар у Наљмурању. — Х. Лефковиц у Пешти. — Е. Полак у В.Ањижи. — Б. Мандл у Висло. — Е. Рајпер у С. Удвархељу. — Лусниг и Шнајдер у Бечу.

Трговачке књиге слабо су до сад водили босански трговци. Сад дознајемо, да је изашао званичан налог, да их сад морају водити.

Радничка болничка задруга у Вел. Кикинди. Филијал земаљске болничке задруге у Вел. Кикинди осветио је своју заставу и имао је у корист своје касе банкет и вечерњу забаву с певањем и игранком. Суделовало је и тамошње српско певачко друштво „Гусле". Тамошњи местни листови „Садашњост и „Орао" хвале забаву и веле, да је добро испала. Приход износи 600 фор.

Занатлијска изложба. У Пожуну је свечано отворена изложба радова занатлијских шегрта. Посета је велика.

Кукуруз и виноград у Далмацији неће донети Далматинцима велике користи, јер је лед потукао кукуруз и винограде, а доста је штете нанела и велика суша, која је дуго времена трајала.

Зем. шумарска задруга имала је у Кремници своју главну скупштину, коју је отворио Лајош Тиса. У вече је био банкет.

У занатлијској (средњој) школи у Пешти отворен је стечај за грејаче парних казана. Уписивање почело је 25. септембра.

Изложбе. Идуће године биће у Мелбурну међународна изложба. Пријаве до 31. октобра зем. занатлијској задрузи у Пешти. — Изложба живине биће у Риму. — 1. октобра отвориће се изложба воћа у Пешти у „варошлигету". Приређује трговачки музеј.

† **Миша Крчадинац.** У Панчеву је умр'о ваљани Србин Миша Крчадинац, трговачки спомоћник. Спровод је био свечан. Испратила га је и „болничка задруга тргов. омладине" и „српско црквено певачко друштво", којима је и покојник био члан. — Лака му земља!

Трговина.

= **Нови Сад**, 22. септембра (4. октобра). На житарским пијацама горњим и нашим доњим је посао са шеницом живахан и цена томе зрну стално чврста; осим спекулације млинови су јако заузети за куповање пошто имају знатних порука за брашно, а и прошле и ове недеље је знатних количоћа шенице за иноземство, за Швајцарску на нашим горњим пијаца пазарено. На нашој пијаци је данас цена рани ова: Шеница 6 ф. 30—40 н. Наполица 5 ф. 60—70 н. Зоб 4 ф. 30 н. Јечам 4 ф. 30 н. Кукуруз стари 5 ф. 40—50 н., нов кукуруз некрњен 2 ф. 40—50 н. Све од 100 кгр. Производи се нетражу јако, цене су свему без промене. Пасуљ бели 6 ф. 80—7 ф., жути 7 ф. Кромпир 1 ф. 80—2 ф. од 100 кгр. Маст 60—64 ф. Сланина 57—58 ф. од 100 кгр.

На свињској је пијаци мало продаје. Угојени свињи тешки 38 н., средњи 39 н., лаки 40 н. од 1 кгр.

Време променљиво облачно. Вода у Дунаву ниска.

*

У **Сенти**, 19. септембра (1. октобра). На житној пијаци је цена рани била ова: Шеница 6 ф. 55 н. Јечам 4 ф. 65—70 н. Зоб 4 ф. 75—80 н. од 100 кгр. Кукуружња берба је при крају, количоће мало, каквоћа кукуруза је добра.

*

У **Паланки**, (у Бачкој) 19. септембра (1. октобра). Кукуружња берба не одговара очекивању — врло се мало набира. На житну се пијацу шенице много доважа. Цена шеници 6 ф. 10 н. Зоб 4 ф. 40 н. Кудеља од 22 ф. 50 н. и скупље од 100 кгр.

*

У **Будимпешти**, 21. септембра (3. октобра). Производи. Вуна. Продано је преко целе прошле недеље до 500 м. ц. вуне свега. Цена је попустила. Плаћана вуна за чоју 125—150 ф., најскупље до 190 ф, за штофове 80—90 ф., лошије 69—74 ф., планинска 83—84 ф, неколико партија бачке је продано по 68—71 ф, јагњећа плаћана 70—90 ф.

Коже овчије бачке и банатске 2 ф. 10—2 ф. 20 н. од пара, српске 95—98 ф. од 100 ком., босанске и хрватске 60—62 ф. од 100 кгр. Јагњеће босанске табачке 60—65 ф., ћурчинске 95—100 ф., бачке стогом 70 ф. од 102 ком. Козије босанске 130 ф. од 102 ком. Јареће 165 ф. са 2% попусти од 100 ком. Кравије коже 86—88 ф., питлинзи 98—105 ф., воловске 88—95 ф. од 100 кгр. Коњске 10—10 ф. 50 н. од пара.

Шљиве се јако тражиле. Плаћане босанске 75 ком. у по кгр. за октобар-новембар 23 ф. 90 н., 85 ком. 16 ф. 98 н., српска узанц роба 11 ф. 60 н. Готова роба 85 ком. 16 ф. 98 н. Пекмез славонски 13 ф. 25 н., српски 13 ф., босански 12 ф. 50 н.

Маст 57 ф. 50—58 ф. Сланина 51 ф. 80—52 ф. од 100 кгр. Спирит 26 ф., рафиниран 29 ф. 50 н.

Пасуљ бели 7 ф. 75—8 ф. 25 н., пасуљица 9 ф. 25—10 ф., жити 7 ф. 50 н. Грашак 9 ф. 25 н. до 10 ф. Сочиво 7 ф. 50—8 ф. 50 н. Проја 5 ф. 25—75 н. од 100 кгр.

*

У **Будимпешти** 21. септембра (3. октобра.) Шеница је са 5 новч. скупље плаћана, понуде је задоста а куповање је знатно. Остала зрна нису тражена. Цена им је без промене.

Плаћана шеница потиска тешка 81. кгр. 7 ф. 10 н. 80.5 7 ф. 5 н. 79.5 6 95 н. Пештанска 81. 6 ф. 95 н. 80. 6 ф. 90 н. Бачка 79 5 7 ф. Банатска 78.4 6 ф. 95 н. 80. 7 ф. Све на три месеца. Раж 5 ф. 45—55 н. Јечам 5 ф. 30—35 н. Зоб 5 ф. 35 н. Кукуруз 5 ф. 92—93 н. Све за готов новац.

Термини: Шеница за пролеће 7 ф. 27 н. за јесен шеница 6 ф. 79 н. Кукуруз за мај-јуни 5 ф. 64 н. Зоб за пролеће 5 ф. 68 н. За јесен зоб 5 ф. 27 н.

Репица се слабо тражи. Банатска 10 ф. 50 н., кол роба 11 ф. 50 н.

*

У **Пожуну** 21. септембра (3. октобра.) На марвеном вашару је било 1406 ком. рогате марве. Плаћани волови угарски 52—59 ф. 50 н. немачки 54 до 60 ф. 50 н Све творнички ухрањени. Пустарски волови српски и угарски 40—48 ф. од 100 кгр.

*

У **Бечу** 21. септембра (3. октобра.) (Марвени вашар.) 4266 ком. разне пасмине рогате марве је било на окупу. Пошто је много робе догоњено цена је са 2—4 ф. по м. ц. попустила. Плаћани волови угарски 50—59 ф. галички 53—60 ф. немачки 51—61 ф., пустарски 48 до 52 ф. од 100 кгр.

*

У **Штајнбруху** 20. септембра (2. октобра.) 95.514 ком. угојених је свиња на окупу било. Плаћани угарски теш. мат. 43—43½ н. млади тешки 44 до 44½ н. средњи 44½—45 н. лаки 44½—45 н. српски тешки 42—43 н. средњи 42—42½ н. лаки 41 до 42 н. Све од 1 кгр.

Најновије вести.

— Из Софије јављају, да је изишао декрет принца Фердинанда, којим се мало собрање сазива 25. октобра у Софију.

— Из Берлина јављају, да је немачки заступник у Паризу изјавио француској влади, да ће се убијца Брињолов ипак казнити, ма да је породица Брињолова добила отштете. Убијца Кауфман је стављен већ пред војни суд.

— Јављају из Загреба, да је загребачко варошко заступство решило, да се тужи на највишем месту, што бан и влада преч варошком напретку и развићу.

— Из Петрограда јављају, да су Енглеска и Аустро-Угарска правиле понуде Русу Руктешелу за његов нов барут „силотвор" и за пушке репетирке.

Различности.

Јубилеј телеграфа прослављен је у Енглеској. О томе пишу: Телеграф, који је измислио Витстон у друштву са Коксом, био је врло прост: један часоказни изглед са пет игала, које су се у различитим комбинацијама покретале, и тим представљале прву телеграфску азбуку, јесте телеграф, којим су се они служили, и којим се, са малим изменама и данас служе на многим железницама и приватним телеграфима, јер не захтева никакву спрему. Тај мали, безформасти а компликовани апарат и данас чувају као једну реликвију науке, тако што као што се у физичком кабинету француске политехничке школе чува знаменита Амперова табла, на којој је славни физичар са бакарним жицама, соленолдима и магнетима, дао прву потврду његових теоријских погледа, на струје, магнете и њихову узајамну акцију. Што се телеграфија овако брзо развила има се у главноме приписати њеној преважној употреби у експлоатацији железница. Прва железница у Енглеској, која је усвојила службу електричног телеграфа, беше железница Лондон-Блоквал. 1844-е године Роберт Пеел усвоји предлог, да се електрични телеграф употреби за све железнице. 1846-е године образовано је прво телеграфско друштво; 1850-е године чињен је први покушај са подморским телеграфским каблом. Тада је спуштен један кабл, обложен каучуком, између Довера и Калеа, дакле преко Ламанша.

1858-е године спуштен је први атлантски кабл између Ирске и Нове Земље, у Америци, и од то доба непрестано се умножавао број каблова. До пре двадесет година беше само 2.000 миља каблова у дужини, а данас има 115.000 миља, и спуштање истих стало је од прилике милијарду динара. Дужина данашњи каблова толика је, да би се са њима пет пута могла обвити земља. За 20 минути од прилике може се послати једна вест око наше планете. Првим Витстоновим телеграфским инструментима требало је пет игала и пет жица за отправљање депеша. Није прошло много и успело се, да се то исто врши и са две а ускоро и само са једном, као што је данас. Ово последње открио је један Немац, који је доказао, да земља може примити струју у свакој станици. За тим се успело, да се по једној истој жици шаљу депеше у два противна правца и после се дошло и до тога, да се отправљају четири депеше у једно исто време, по једној истој жици, и то две у једном, две у другом правцу. У последње време пак постигло се то, да се у једно време шаљу жицом шест депеша.

„Варош цвећа." Од више година белгијска варош Ган ужива заслужно име у цвећарском свету, те није чудо што је и прозван варош цвећа. Неговање цвећа практикују у Гану све класе, почев од најнижих радника до најбогатији велепоседника. Ту је најживља утакмица. Са биљкама најбоље прилагођеним украшавају се променаде и варош. Већ је одавна како су творци индустрије цвећа ван Хут, ван Герт и Вершафет, познати добро у баштованском свету, отпочели своју каријеру. Данас заузимају њихови етаблисмани грдне просторе, покривени пространим и елегатним стакленим баштама, у којима безбројни варијетети биљног царства нуде задивљеном посетиоцу сво савршенство њихових облика и сво богатство њихових боја. Многобројни почетници подстрекнути успесима својих учитеља следовали су њиховим стопама. Не мање од 127 цвећарских етаблисмана постоје нешто у самој вароши, нешто у околини. Ту се обделавају све врсте биљака, чија годишња продаја представља знатну суму. У последње доба наши цвећари обраћају велику пажњу неговању орхидеја. Те биљке, тако различне по облику, као и по нијансама напредују с дана на дан све већма. Неки од наших етаблисмана имају у служби и ботаничаре, који путују по даљним земљама, у циљи истраживања нових врста, које доносе у Ган, где их негују и продају по скупе новце.

Краљевско друштво цвећара (ботаничара) приређује у својој великолепној касини месечне утакмице и велике изложбе, које привлаче гомиле белгијских и страних љубитеља.

Раздавање награде и почасних одличаја подржавају међу произвођачима живо такмачење, и од непосредне је користи по усавршавање нових биљака и разних система културе.

Руске железнице. Из Бадакшана јављају, да ће за који дан довршити мост, кога подижу Руси код Чарџуја преко Аму-Дарја. До сада је учвршћено већ дванаест стубова, остало је још четири. Тако исто довршена је железничка станица код бохарске Маларске капије, на друму што води за Бехадин. Овде ваља напоменути, да је већ приступљено грађењу једнога огранка железничке пруге од Чарџуја за Килиф код Коџа-Салеха. Руси намеравају да подигну још један мост преко Аму-Дарја, код Килифског корита.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

Изишао је 39. број

СТРАЖИЛОВА

са овим садржајем:

*** Песма од Војислава. — Последња лутка. Новела Марије С—еве. — Лепосава. Песма од Љубинка. — Павле Орсаг-Хвјездослав, словачки песник. (Наставак.) — Сунце и његова својства. Од Светислава Коларовића. — Листак. Прилози за историју Краљевине Српске, прве владе кнеза Михајила М. Обреновића III. Саопштава их Јован Димитријевић, парох Шимуновачки. I. — Ковчежић. Уз нашу слику. (Сељачка девојачка кошља из околине Београда.) — Гласник. — Позориште и уметност. — Књижевне белешке. — Читуља.

РЕД ВОЖЊЕ
ЖЕЉЕЗНИЧКИХ ВЛАКОВА
ВАЖИ ОД 1. ЈУНА 1887. П. Н.

Полази из Новог Сада у Београд:

Брзи влак у 8 сати и 18 м. у вече.
Особни влак у 5 сати 55 м. по подне.
Мешовити влак у 9 сати 6 м. пре подне.

Полази из Новог Сада у Будимпешту:

Брзи влак у 7 сати 44 м. из јутра.
Особни влак у 8 сати 12 м. у вече.
Мешовити влак у 9 сати 54 м. пре подне.
Муњевити влак из Новог Сада у Ниш сваког петка у 10 с. 51 м. пре подне; из Новог Сада у Будимпешту сваке суботе у 4 с. 23 м. из јутра.

РЕД ПЛОВИДБЕ
пароброда I. ц. кр. прив. дунавског пароброда друштва.

(Важи од 24. марта 1887. па до даље наредбе.)

Из НОВОГ САДА у СЛАНКАМЕН-ТИТЕЛ: сваки дан у 5½ сати после подне.

Из НОВОГ САДА у ПОТИСКЕ ШТАЦИЈЕ: изузимајући петак сваки дан у 5½ сати по подне.

Из НОВОГ САДА у ЗЕМУН-БЕОГРАД: сваки дан у 5½ сати по подне.

Из НОВОГ САДА у ОРШАВУ-ГАЛАЦ: средом, петком и недељом у 5½ сати по подне.

Из НОВОД САДА у ЦАРИГРАД преко РУШЧУКА-ВАРНЕ: недељом у 5½ сати по подне.

Из НОВОГ САДА у ПЕШТУ: сваки дан у 10½ сати пре подне.

У Новом Саду 23. марта 1887.

АГЕНЦИЈА.

Ред пловидбе
помесног пароброда „Нимфе", од 8. (20.) септембра 1887. до даље наредбе.

ИЗ КАМЕНИЦЕ У НОВИ САД:
Пре подне: 5, 6, 8, и ¾10 сахата.
После подне: ½2, ½3, 4, и ½7 сах.

ИЗ НОВОГ САДА У КАМЕНИЦУ:
Пре подне: ½6, 7, 9, и 11 сахата.
После подне: 2, 3, 5, и 7 сахата.

☛ Недељом и свецем после подне не иде по тарифи, него по потреби.

Повратне карте имају вредност само за тај дан, за који су извађене.

Каменица, 3. (15.) септ. 1887.

Отправништво.

ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ.

Овим се расписује стечај за две учитељице на срп. нар. вероисповедној школи у Меленцима.

Плата је 500 фор. а. вр. слободан стан и огрев.

Учитељице су дужне, осим школском уредбом прописане науке, још и женски ручни рад предавати.

Од проситељака се иште: да су по школској уредби оспособљене, да су веште женском ручном раду и да имају испит из мађарског језика.

Молбенице се имају најдаље за шест недеља, од дана кад стечај први пут у новине изађе, овом школском одбору послати.

Из седнице школ. одбора држане у Моленци 31. августа 1887. год.

Паја Таназевић, перовођа. — **Ђока Николић**, потпредседник школ. одбора.

1—3

КРАЉ. УГАРСКИ ВАРОШКИ БИРО

за продају подвозних билета **у Земуну**, даје подвозне карте за све станице угарске државне железнице са везом Немачке, Белгијске, Румунске и Швајцарске железнице, а тако исто и карте за купатила за све станице, које су ушле у железничку тарифу, и на послетку билете за даље путовање с повратком (Kombinirte Rundreise billet).

Путницима се обраћа нарочита пажња на пробитачност билета за даља путовања с повратком, која је у томе да се са спуштеном ценом од 33% јефтиније и у току 45 до 60 дана важећи, могу употребити и брзовози, а да се вожња ма на којој станици без икаквих препона може прекидати и настављати путовање за време докле билет важи.

Писмене поруке као и свако извешће брзо одправља.

По прузи аустро угарске државе железнице може се употребити и оријент-експрес са доплатом 20%.

20. јуна 1887. год.

Краљ. угарски варошки биро за продају подвозних билета у Земуну акер-улица.

19 20

НА ЗНАЊЕ.

Бирцуз под бр. 225. издајем из слободне руке под закуп на једну или више година. Даљи услови могу се чути код долеподписаног.

У Жабљу 20. септембра 1887.

Паја Благоје.

2—3

Власник и издавалац Милица Томић рођ. Милетић. — Одговорни уредник Јаша Томић. — Српска штампарија дра Светозара Милетића.